

## STANOVISKO GENERÁLNÍ ADVOKÁTKY

JULIANE KOKOTT

přednesené dne 13. března 2008<sup>1</sup>

### I – Úvod

1. Žádost Cour de cassation o rozhodnutí o předběžné otázce byla podána v návaznosti na havárii tankeru Erika v roce 1999 u bretaňského pobřeží. Těžký topný olej, který přitom unikl, znečistil mimo jiné pláž obce Mesquer (dále jen „Mesquer“), která nyní od podniků skupiny Total žádá náhradu škody.

2. Soudnímu dvoru proto byly položeny otázky ohledně výkladu směrnice Rady 75/442/EHS ze dne 15. července 1975 o odpadech<sup>2</sup> (dále jen „rámcová směrnice o odpadech“). Nejprve je třeba objasnit, zda je možné těžký topný olej bez dalšího pova-

žovat za odpad, nebo zda se stal odpadem v důsledku nehody. Dále je otázkou, zda musí podniky skupiny Total nést náklady na odstranění ropného znečištění proto, že uniklý těžký topný olej vyrobily a nechaly jej přepravit tankerem.

3. V této souvislosti je třeba mít na paměti, že Francie je smluvní stranou Mezinárodní úmluvy o občanskoprávní odpovědnosti za škody způsobené ropným znečištěním ze dne 29. listopadu 1969<sup>3</sup>, ve znění protokolu z roku 1992<sup>4</sup> (dále jen „úmluva o odpovědnosti“), a Mezinárodní úmluvy o zřízení Mezinárodního fondu pro náhradu škod způsobených ropným znečištěním z roku 1971, ve znění protokolu z roku 1992<sup>5</sup> (dále jen „úmluva o fondu“).

1 — Původní jazyk: němčina.

2 — Úř. věst. L 194, s. 39; Zvl. vyd. 15/01, s. 23, ve vztahu k projednávanému případu naposledy změněna rozhodnutím Komise 96/350/ES ze dne 24. května 1996 (Úř. věst. L 135, s. 32; Zvl. vyd. 15/03, s. 59). Nyní konsolidována směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2006/12/ES ze dne 5. dubna 2006 o odpadech (Úř. věst. L 114, s. 9).

3 — Německé znění v německém Bundesgesetzblatt 1975 II, s. 305.

4 — Protokol je zveřejněn v Úř. věst. 2004, L 78, s. 32. Úplné znění úmluvy je uvedeno např. na <http://www.iopcfunds.org/npdf/Conventions%20English.pdf>.

5 — Protokol je zveřejněn v Úř. věst. 2004, L 78, s. 40. Úplné znění úmluvy je uvedeno např. na <http://www.iopcfunds.org/npdf/Conventions%20English.pdf>.

## II – Právní rámec

### A – Příslušné mezinárodní právo

4. Pro projednávaný případ je v rovině mezinárodního práva předmětem zájmu především úmluva o odpovědnosti. Tato úmluva byla mimo jiné ratifikována 24 členskými státy, ale nikoli Společenstvím<sup>6</sup>.

5. Článek III úmluvy o odpovědnosti obsahuje ustanovení o odpovědnosti za škody způsobené ropným znečištěním na moři:

„(1) Kromě případů stanovených v odstavcích 2 a 3 tohoto článku odpovídá vlastník lodi v okamžiku události nebo v případě, že se událost skládá z řady událostí, v okamžiku první z těchto událostí, za každou škodu způsobenou znečištěním zaviněnou lodí v důsledku události.

(2) Vlastník nemá odpovědnost, prokáže-li se, že:

- a) škoda vznikla následkem válečného aktu, nepřátelství, občanské války, povstání nebo přírodního jevu výjimečné, nevyhnutelné a neodvratitelné povahy, nebo
- b) škoda byla zcela způsobena činem nebo opomenutím uskutečněným v zájmu způsobit škodu třetí stranou, nebo
- c) škoda byla zcela způsobena zanedbáním nebo jiným nezákonným činem kterékoliv vlády nebo jiného orgánu odpovědného za údržbu světél nebo jiných navigačních pomůcek při výkonu této funkce.

(3) Jestliže vlastník prokáže, že škoda byla zcela nebo částečně důsledkem jednání nebo opomenutí osobou, která utrpěla škodu, přičemž jejím úmyslem bylo způsobit škodu, nebo škoda byla důsledkem zanedbání této osoby, může být vlastník zcela nebo částečně zproštěn odpovědnosti vůči této osobě.

6 — Podle [http://www.imo.org/includes/blatData.asp/doc\\_id=693/status.xls](http://www.imo.org/includes/blatData.asp/doc_id=693/status.xls), stav ke dni 5. března 2008, jsou smluvními stranami úmluvy Belgie, Bulharsko, Dánsko, Německo, Estonsko, Řecko, Španělsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Lotyšsko, Litva, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovinsko, Finsko, Švédsko a Spojené království, avšak nikoli Česká republika, Rakousko a Slovensko.

(4) Proti vlastníku může být vznesen požadavek na náhradu škody způsobené znečištěním pouze v souladu s touto úmluvou. S výhradou odstavce 5 tohoto článku nelze vznést požadavek na náhradu škody

způsobené znečištěním ani podle této úmluvy, ani na jiném základě vůči:

s úmyslem způsobit tuto škodu nebo učiněného lehkomylně s vědomím, že tato škoda pravděpodobně nastane.

a) zaměstnancům nebo zmocněncům vlastníka nebo členům posádky;

(5) Žádným ustanovením této úmluvy není dotčeno stávající právo vlastníka odvolat se vůči kterékoli třetí straně.“

b) lodivodovi nebo jakékoliv jiné osobě, která, aniž by byla členem posádky, vykonává pro loď služby;

c) jakémukoliv nájemci lodi (jakkoliv nazývanému, včetně nájemce v nájmu typu „bareboat charter“), nebo provozovateli lodě;

6. Odpovědnost vlastníka je podle článku V úmluvy o odpovědnosti omezena, v každém případě tehdy, pokud se neprokáže, že škoda způsobená znečištěním je důsledkem jeho osobního činu nebo jeho osobního opomenutí učiněného s úmyslem způsobit tuto škodu nebo učiněného lehkomylně s vědomím, že tato škoda pravděpodobně nastane.

d) jakékoliv osobě vykonávající záchrannou činnost se souhlasem vlastníka nebo na pokyn příslušného orgánu veřejné moci;

e) jakékoliv osobě přijímající preventivní opatření a

7. Ve sporném okamžiku se horní hranice této odpovědnosti podle čl. V odst. 1 pohybovala v závislosti na velikosti lodi mezi 3 až 59,7 milionů zúčtovacích jednotek. Podle čl. V odst. 9 odpovídá jedna zúčtovací jednotka zvláštnímu právu čerpání stanovenému Mezinárodním měnovým fondem, tj. ke dni 13. prosince 1999, bezprostředně po nehodě, odpovídala 1 357 120 eur<sup>7</sup>. V případě tankeru Erika byla odpovědnost

f) personálu nebo zmocněncům osob uvedených v písmenu c), d) a e),

pokud není škoda důsledkem osobního činu nebo osobního opomenutí učiněného

7 — Podle údajů Mezinárodního měnového fondu, [http://www.imf.org/external/np/fin/data/rms\\_mth.aspx?SelectDate=1999-12-31&reportType=CVSDR](http://www.imf.org/external/np/fin/data/rms_mth.aspx?SelectDate=1999-12-31&reportType=CVSDR). Zvláštní právo čerpání odpovídá měnovému koši složenému z 0,41 eura, 18,4 jenů, 0,0903 britské libry a 0,632 amerického dolaru.

vlastníka omezena přibližně na 13 milionů eur<sup>8</sup>.

8. Úmluva o odpovědnosti byla doplněna úmluvou o fondu. Tato úmluva byla mimo jiné ratifikována 23 členskými státy, ale nikoli Společenstvím<sup>9</sup>.

9. Úmluvou založený fond pro náhradu škod způsobených ropným znečištěním (dále také „fond“) nahrazuje podle článku 2 této úmluvy škody způsobené ropným znečištěním, pokud je ochrana poskytnutá úmluvou o odpovědnosti nedostačující. Výše odpovědnosti fondu byla k rozhodnému časovému okamžiku omezena na 135 milionů zúčtovacích jednotek. V případě tankeru Erika poskytl okolo 185 milionů eur<sup>10</sup>.

10. Článek 28 odst. 4 úmluvy o fondu stanoví, že pouze státy, které ratifikovaly, přijaly nebo schválily úmluvu o odpovědnosti, nebo k ní přistoupily, mohou ratifikovat, přijmout nebo schválit tuto úmluvu, nebo k ní přistoupit.

11. Jinak čl. 235 odst. 3 Úmluvy Organizace Spojených národů o mořském právu podepsané v Montego Bay dne 10. prosince 1982<sup>11</sup> (dále jen „úmluva o mořském právu“) vyžaduje, pokud jde o odpovědnost za znečištění mořského prostředí, spolupráci mezi státy:

„Aby zajistily okamžitou a přiměřenou náhradu za veškeré škody způsobené znečištěním mořského prostředí, spolupracují státy při dodržování existujícího mezinárodního práva a při jeho dalším rozvíjení v oblasti povinností a odpovědnosti za odhad a náhradu škody a urovnání příslušných sporů, a podle potřeby i při rozvíjení kritérií a postupů pro zaplacení přiměřené náhrady, jako jsou povinné pojištění nebo fondy na odškodnění.“

## B – Právo Evropského společenství

### 1. Rámcová směrnice o odpadech

12. Článek 1 rámcové směrnice o odpadech definuje mimo jiné odpad, původce odpadu a držitele odpadu:

8 — Sdělení ředitele Mezinárodního fondu pro náhradu škod způsobených ropným znečištěním č. 92FUND/EXC.28/4 ze dne 15. února 2005, [http://www.iopcfund-docs.org/ds/pdf/92exc28-4\\_e.pdf](http://www.iopcfund-docs.org/ds/pdf/92exc28-4_e.pdf), s. 2. Viz také sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě týkající se druhého balíčku opatření Společenství pro bezpečnost námořní dopravy v návaznosti na potopení ropného tankeru Erika, KOM (2000)802, konečné, s. 59.

9 — Podle [http://www.imo.org/includes/blastData.asp?doc\\_id=693/status.xls](http://www.imo.org/includes/blastData.asp?doc_id=693/status.xls) – stav ke dni 5. března 2008 – jsou smluvními stranami úmluvy Belgie, Bulharsko, Dánsko, Německo, Estonsko, Recko, Španělsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Lotyšsko, Litva, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovinsko, Finsko, Švédsko a Spojené království Velké Británie a Severního Irska, avšak nikoli Česká republika, Rakousko a Slovensko.

10 — Sdělení 92FUND/EXC.28/4 (uvedené v poznámce pod čarou 8, s. 2).

11 — Třetí konference OSN o mořském právu, Official documents, svazek XVII, 1984, Doc. A/Conf.62/122, s. 157–231.

„Pro účely této směrnice se rozumí:

a

- a) ‚odpadem‘ jakákoli látka nebo předmět spadající do kategorií uvedených v příloze I, kterých se držitel zbavuje nebo má v úmyslu se zbavit nebo se od něho požaduje, aby se jich zbavil;

„Q15 Kontaminované látky nebo produkty pocházející ze sanace půd“.

- b) ‚původcem‘ kdokoli, jehož činností vzniká odpad (prvotní původce), nebo kdokoli, kdo provádí předzpracování, směšování nebo jiné činnosti, jejichž výsledkem je změna charakteru nebo složení odpadů;

14. Článek 15 rámcové směrnice o odpadech upravuje odpovědnost za náklady na odstranění odpadů:

- c) ‚držitelem‘ původce odpadu nebo fyzická nebo právnická osoba, která má odpad ve svém držení;

„Na základě zásady ‚znečišťovatel platí‘ musí náklady na odstraňování odpadů nést

- d) [...]“

13. Příloha I definuje různé kategorie odpadů, mezi nimi obě následující:

- držitel, který přenechá manipulaci s odpadem zařízení, které odpad sbírá, nebo podniku uvedenému v článku 9, nebo

„Q4 Látky náhodně rozsypané [vypuštěné], ztracené nebo znehodnocené nehodou, včetně všech látek, vybavení atd. znečištěných v důsledku uvedené nehody“,

- předchozí držitelé nebo výrobce výrobku, z něhož odpad vznikl.“

2. Směrnice 68/414/EHS týkající se strategických zdrojů, na něž se vztahuje povinnost udržovat zásoby

15. Směrnice Rady 68/414/EHS ze dne 20. prosince 1968, kterou se členským státům EHS ukládá povinnost udržovat minimální zásoby ropy a/nebo ropných produktů<sup>12</sup>, zavazuje ve svém článku 1 členské státy k udržování svých stálých zásob ropných produktů na úrovni průměrné denní domácí spotřeby na 90 dnů. Podle čl. 2 třetí odrážky se tato povinnost vztahuje na topné oleje (v jiných jazykových zněních *fuel oil*).

3. Rozhodnutí 2004/246/ES týkající se úmluvy o fondu

16. O postoji Společenství k úmluvě o odpovědnosti vypovídají mnohé bod 4 odůvodnění a článek 4 rozhodnutí Rady 2004/246/ES ze dne 2. března 2004, kterým se členské státy zmocňují v zájmu Evropského společenství podepsat nebo ratifikovat Protokol z roku 2003 k Mezinárodní úmluvě o zřízení Mezinárodního fondu pro náhradu škod způsobených ropným znečištěním z roku 1992 nebo k němu přistoupit a kterým se Rakousko a Lucembursko zmocňují v zájmu Evropského společenství přistoupit k výchozím dokumentům<sup>13</sup>.

17. Článek 1 tohoto rozhodnutí zmocňuje členské státy ke sjednání doplňkového opatření k úmluvě o fondu. Některým členským státům je v této souvislosti povoleno se na úmluvě o fondu a úmluvě o odpovědnosti podílet:

„(1) Členské státy jsou zmocněny v zájmu Evropského společenství podepsat nebo ratifikovat Protokol z roku 2003 k Mezinárodní úmluvě o zřízení Mezinárodního fondu pro náhradu škod způsobených ropným znečištěním z roku 1992 (dále jen ‚protokol o doplňkovém fondu‘) nebo k němu přistoupit, za podmínek stanovených v následujících člancích.

(2) Dále jsou Česká republika, Estonsko, Lucembursko, Maďarsko, Rakousko a Slovensko zmocněny přistoupit k výchozím dokumentům.

(3) Znění protokolu o doplňkovém fondu je uvedeno v příloze I tohoto rozhodnutí. Znění výchozích dokumentů je uvedeno v přílohách II a III tohoto rozhodnutí.

(4) Pro účely tohoto rozhodnutí se ‚výchozími dokumenty‘ rozumí Protokol z roku

12 — Úř. věst. L 308, s. 4; Zvl. vyd. 12/01, s. 29, ve znění směrnice Rady 98/93/ES ze dne 14. prosince 1998, Úř. věst. L 358, s. 100; Zvl. vyd. 12/02, s. 68.

13 — Úř. věst. L 78, s. 99; Zvl. vyd. 11/50, s. 99, ve znění rozhodnutí Rady 2004/664/ES ze dne 24. září 2004, kterým se v důsledku přistoupení České republiky, Estonska, Kypru, Lotyšska, Litvy, Maďarska, Malty, Polska, Slovinska a Slovenska upravuje rozhodnutí 2004/246/ES, Úř. věst. L 303, s. 28.

1992, kterým se mění Mezinárodní úmluva o občanskoprávní odpovědnosti za škodu způsobenou ropným znečištěním z roku 1969, a Protokol z roku 1992, kterým se mění Mezinárodní úmluva o zřízení Mezinárodního fondu pro náhradu škod způsobených ropným znečištěním z roku 1971.

20. Článek 4 proto vyzývá členské státy, aby se zasadily o umožnění přístupu Společenství:

„Členské státy se co nejdříve zasadí o to, aby byly protokol o doplňkovém fondu a výchozí dokumenty změněny tak, aby se Společenství mohlo stát jejich smluvní stranou.“

(5) V tomto rozhodnutí se „členským státem“ rozumí všechny členské státy s výjimkou Dánska.“

18. Cílem článku 2 je přimět členské státy k tomu, aby přistoupily co možno nejdříve k protokolu o doplňkovém fondu, resp. v případě států jmenovaných v čl. 1 odst. 2, aby přistoupily k tomuto protokolu a výchozím úmluvám.

21. Toto rozhodnutí Rady bylo podle druhého a třetího bodu jeho odůvodnění nezbytné, neboť ustanovení protokolu o doplňkovém fondu se dotýkají nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech<sup>14</sup>, a tím spadají do výlučné pravomoci Společenství.

19. Čtvrtý bod odůvodnění zní následovně:

**III – Skutkový stav, řízení a předběžné otázky**

„Podle protokolu o doplňkovém fondu mohou být jeho stranami pouze suverénní státy; není tedy možné, aby Společenství ratifikovalo protokol nebo k němu přistoupilo, ani zde není výhled, že by tak mohlo učinit v blízké budoucnosti.“

22. Italská společnost na výrobu elektrické energie ENEL uzavřela se společností Total International Ltd smlouvu o dodávce těžkého

<sup>14</sup> — Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42.

topného oleje do Itálie. Těžký topný olej měl být použit v jedné elektrárně k výrobě elektrické energie.

23. Těžký topný olej vzniká rafinací surové nafty. Lehčí složky surové nafty, které přecházejí při nízkých teplotách v plynné skupenství, jsou dále zpracovány na benzín nebo topný olej. Těžký topný olej je naproti tomu při normálních teplotách viskózní a musí být zahříván, aby se stal kapalným.

24. V souvislosti s plněním smlouvy uzavřené se společností ENEL prodala společnost Total raffinage distribution, nyní Total France, určité množství tohoto produktu společnosti Total International Ltd, která si pro jeho přepravu do přístavu Milazzo na Sicílii najala tankovou loď Erika. Tato loď ve dnech 11. a 12. prosince 1999 ztroskotala. Její náklad se částečně vylil do moře a znečistil části francouzského pobřeží Atlantického oceánu, mezi nimi též některé plochy Mesquer.

25. Tato obec vyzvala nejprve obecním výnosem společnosti Total k odstranění odpadu pocházejícího z lodi. Vznikly jí však také náklady na vyčištění obce a odstranění odpadu z jejího území. Mesquer zažalovala společnost Total France a Total International Ltd (dále jen „Total“) o náhradu těchto nákladů.

26. Nyní probíhá řízení u Cour de cassation, který předkládá Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1. Může být těžký topný olej – tedy výrobek vzešlý z procesu rafinace, který odpovídá specifikacím uživatele, je určen výrobcem k prodeji jako palivo a je uveden ve směrnici Rady 68/414/EHS ze dne 20. prosince 1968, ve znění směrnice Rady 98/93/ES ze dne 14. prosince 1998, týkající se strategických zdrojů, na něž se vztahuje povinnost udržovat zásoby – kvalifikován jako odpad ve smyslu článku 1 směrnice Rady 75/442/EHS ze dne 15. července 1975, ve znění směrnice Rady 91/156/EHS ze dne 18. března 1991 a kodifikované směrnici Rady 2006/12/ES?

2. Představuje náklad těžkého topného oleje přepravovaný lodí a vylitý do moře v důsledku havárie sám o sobě nebo vlivem smíchání s vodou a usazeninami odpad ve smyslu položky Q4 přílohy I směrnice 2006/12?

3. V případě záporné odpovědi na první otázku a kladné odpovědi na druhou otázku, lze výrobce těžkého topného oleje (Total raffinage) nebo prodávajícího či nájemce lodi (Total International Ltd) považovat za původce nebo držitele odpadu ve smyslu článku 1 písm. b) a c) směrnice 2006/12 pro účely uplatnění článku 15 této směrnice, ačkoli byl výrobek v okamžiku havárie, v jejímž důsledku se přeměnil na odpad, přepravován třetí osobou?“

27. Během řízení před Soudním dvorem uložil Tribunal de grande instance de Paris dne 16. ledna 2008 různým osobám, včetně různých společností skupiny Total, na základě havárie tankeru Erika peněžité tresty. Podle téhož rozsudku musí tyto osoby poskytnout jednotlivým stranám v občanskoprávním řízení náhradu škody v celkové výši zhruba 192 milionů eur. Při výpočtu náhrady škody bylo započítáno plnění poskytnuté fondem pro náhradu škod způsobených ropným znečištěním<sup>15</sup>. Mesquer má obdržet náhradu škody ve výši 500 000 eur z důvodu poškození své dobré pověsti<sup>16</sup>. Avšak požadavek ve výši 67 181,78 eur na náhradu škod, které fond dle tvrzení Mesquer nepokryl, zamítl Tribunal jako neopodstatněný<sup>17</sup>. Zavinění dotčené společnosti, Total S.A., spočívá ve výběru a prověření tankeru Erika pro přepravu těžkého topného oleje<sup>18</sup>. Proti tomuto rozhodnutí podala podle tiskových zpráv opravný prostředek mimo jiné společnost Total.

28. Mesquer, Total, Belgické království, Francouzská republika, Italská republika, Spojené království a Komise předložily v souladu s článkem 23 statutu Soudního dvora písemná vyjádření. Dne 22. ledna 2008 se také, s výjimkou Belgie a Itálie, zúčastnily jednání.

15 — Rozsudek Tribunal de grande instance de Paris ze dne 16. ledna 2008 (9934895010, s. 236), citován podle <http://www.fortunes-de-mer.com/documents%20pdf/jurisprudence/Arrets/7%20TC%20Paris%2016012008%20Erika.pdf>.

16 — Rozsudek Tribunal de grande instance de Paris ze dne 16. ledna 2008 (uvedený v poznámce pod čarou 15, s. 245 a s. 274).

17 — Rozsudek Tribunal de grande instance de Paris ze dne 16. ledna 2008 (uvedený v poznámce pod čarou 15, s. 245).

18 — Rozsudek Tribunal de grande instance de Paris ze dne 16. ledna 2008 (uvedený v poznámce pod čarou 15, s. 228).

#### IV – Právní posouzení

29. Předně je třeba poukázat na to, že pro skutečnosti, k nimž došlo v roce 1999, je třeba použít nikoli kodifikované znění rámcové směrnice o odpadech, uvedené také v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, nýbrž její tehdy platné znění<sup>19</sup>.

##### *A – K přípustnosti žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce*

30. Total považuje předběžnou otázku za hypotetickou, neboť Mesquer byla podle jejího názoru již plně odškodněna, a tak neexistuje v původním řízení žádný právní zájem na podání žaloby. Kromě toho se Mesquer přijetím platby vzdala všech dalších nároků ve vztahu k těmto škodám.

31. S touto námitkou se Total odvolává na to, že Soudní dvůr má k posouzení své vlastní příslušnosti výjimečně zkoumat okolnosti, za nichž se na něj vnitrostátní soud obrací<sup>20</sup>. Podle ustálené judikatury je možné odmítnout žádost podanou vnitrostátním soudem pouze tehdy, pokud je zjevné, že žádaný výklad práva Společenství nemá žádný vztah k realitě nebo k předmětu sporu v původním

19 — Viz rozsudek ze dne 10. května 2007, Thames Water Utilities (C-252/05, Sb. rozh. s. I-3883).

20 — Rozsudek ze dne 13. července 2006, Manfredi a další (C-295/04 až C-298/04, Sb. rozh. s. I-6619, bod 27).

řízení, jestliže se jedná o hypotetický problém nebo také jestliže Soudní dvůr nedisponuje skutkovými nebo právními poznatky nezbytnými pro užitečnou odpověď na otázku, které mu jsou položeny<sup>21</sup>. S výjimkou takových případů je Soudní dvůr v zásadě povinen rozhodnout o předběžných otázkách týkajících se výkladu pravidel práva Společenství<sup>22</sup>.

32. Odlišně od otázek práva Společenství, které se v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce mohou jevit zcela nebo částečně jako hypotetické, je posouzení otázky, zda v původním řízení existuje právní zájem na podání žaloby, obecně pouze záležitostí vnitrostátního soudu. Proto je v rámci řízení o žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce u Soudního dvora nutno klást obzvláště vysoké nároky na námitky proti výsledku tohoto posouzení.

33. Z tohoto hlediska nezpochybňují argumenty Total přípustnost žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce. Mesquer požaduje nejen plnění, které již údajně obdržela, ale žádá i meritorní určení, že Total je povinna nahradit škodu. Toto určení by zahrnovalo také škody, které nastanou teprve v budoucnosti.

34. Účinky vzdání se dalších nároků, kterým argumentuje Total, může posoudit pouze vnitrostátní soud. Protože uvedené vzdání se muselo být předkládajícímu soudu známo, je třeba vycházet z toho, že se proti žalobě nepostavil.

35. Pochybnosti o přípustnosti vnitrostátní žaloby mohly také navazovat na to, že Tribunal de grande instance rozhodl o nárocích Mesquer vůči dalším společnostem skupiny Total pramenících z havárie. Zda v tom pro projednávané řízení spočívá procesní překážka věci zahájené, nemůže však rozhodnout Soudní dvůr, nýbrž pouze příslušný vnitrostátní soud.

36. Nelze proto konstatovat, že původní spor nebo předběžná otázka mají hypotetickou povahu. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce je tudíž přípustná.

*B – K první otázce – Kvalifikace těžkého topného oleje jako odpadu*

37. První otázkou chce předkládající soud zjistit, zda může být těžký topný olej, tedy výrobek vzešlý z procesu rafinace, který odpovídá specifikacím uživatele, je určen výrobcem k prodeji jako palivo a je uveden

21 — Viz mimo jiné rozsudky ze dne 15. prosince 1995, Bosman (C-415/93, Recueil, s. I-4921, bod 61), a ze dne 10. ledna 2006, IATA a ELFAA (C-344/04, Sb. rozh. s. I-403, bod 24).

22 — Viz v poznámce pod čarou 21 uvedené rozsudky Bosman (bod 59) jakož i IATA a ELFAA (bod 24).

ve směrnici o povinnosti udržovat strategické zásoby<sup>23</sup>, považován za odpad ve smyslu článku 1 rámcové směrnice o odpadech.

38. Předně je třeba poukázat na to, že k tvrzení Mesquer, podle něhož se v případě těžkého topného oleje jedná o látku jiné – podřadnější – kvality, než se až dosud předpokládalo, jmenovitě o vysoce jedovatá výrobní rezidua s jinými hodnotami viskozity, než je předepsáno, nelze dále přihlížet. Objasňování skutkových okolností v řízení o předběžné otázce není úkolem Soudního dvora<sup>24</sup>. Je možné, že dokonce ani předkládající Cour de cassation jakožto revizní soud není oprávněn dále objasňovat skutkové okolnosti. Protože se žádost o rozhodnutí o předběžné otázce vztahuje na těžký topný olej, který vyhovuje specifikaci zákazníka, je třeba vzít toto podání za základ dalšího zkoumání.

39. Podle čl. 1 písm. a) rámcové směrnice o odpadech zahrnuje pojem „odpad“ jakoukoli látku nebo předmět spadající do kategorií uvedených v příloze I, kterých se držitel zbavuje, má v úmyslu se zbavit nebo se od něho požaduje, aby se jich zbavil.

40. Uvedená příloha, stejně jako Evropský katalog odpadů, vysvětlují a upřesňují tuto definici stanovením seznamů látek a předmětů, které mohou být kvalifikovány jako

odpady. Zejména proto, že tato příloha zahrnuje kategorii Q16 „Veškeré látky nebo produkty neobsažené ve výše uvedených kategoriích“, mají však příloha i katalog odpadů pouze informativní charakter<sup>25</sup>.

41. Rozhodující je tedy naopak to, zda se držitel věci zbavuje, má v úmyslu se jí zbavit nebo se od něho požaduje, aby se jí zbavil<sup>26</sup>. Pojem „odpad“ ve smyslu rámcové směrnice o odpadech nelze přitom vykládat úzce<sup>27</sup>.

42. Na základě první otázky tedy má být objasněno, zda se držitel těžkého topného oleje zbavil, chtěl zbavit nebo zbavit musel, když se ještě nacházel v tankeru. Přeprava látky v tankeru není sama o sobě součástí procesu, jehož výsledkem je zbavit se věci, ani jeho náznakem. Proto konečné zbavení se věci nepřichází v úvahu.

23 — Cour de cassation se odvolává na směrnici 68/414, ve znění směrnice 98/93.

24 — Rozsudky ze dne 29. dubna 2004, Orfanopoulos a Oliveri (C-482/01 a C-493/01, Recueil, s. I-5257, bod 42), a ze dne 12. ledna 2006, Turn- und Sportunion Waldburg (C-246/04, Sb. rozh. s. I-589, bod 21).

25 — K předcházejícímu viz rozsudek ze dne 18. dubna 2002, Palin Granit a Vehmassalon Kansanterveysyön Kuntayhtymän hallitus (C-9/00, Recueil, s. I-3533, bod 22), a rozsudky ze dne 18. prosince 2007, Komise v. Itálie (C-194/05, Sb. rozh. s. I-11661, bod 34, C-195/05, Sb. rozh. s. I-11699, bod 32, a C-263/05, Sb. rozh. s. I-11745, bod 32).

26 — Rozsudky ze dne 18. prosince 1997, Inter-Environnement Wallonie (C-129/96, Recueil, s. I-7411, bod 26), ze dne 1. března 2007, KVZ retec (C-176/05, Sb. rozh. s. I-1721, bod 51), a Komise v. Itálie (uvedený v poznámce pod čarou 25).

27 — Viz rozsudky ze dne 15. června 2000, ARCO Chemie Nederland a další (C-418/97 a C-419/97, Recueil, s. I-4475, body 37–40), Palin Granit (uvedený v poznámce pod čarou 25, bod 23); ze dne 7. září 2004, Van de Walle a další (C-1/03, Sb. rozh. s. I-7613, bod 45), KVZ (uvedený v poznámce pod čarou 26, bod 61), a Komise v. Itálie (C-194/05, bod 33, uvedený v poznámce pod čarou 25, C-195/05, uvedený v poznámce pod čarou 25, bod 35, a C-263/05, uvedený v poznámce pod čarou 25, bod 33).

43. *Povinnost zbavit se věci*<sup>28</sup> by mohla existovat, kdyby předmětná látka nebyla přístupná pro legální použití. U těžkého topného oleje si toto lze představit tehdy, jestliže nelze dodržet požadavky směrnice Rady 1999/32/ES ze dne 26. dubna 1999 o snižování obsahu síry v některých kapalných palivech a o změně směrnice 93/12/EHS<sup>29</sup>. K rozhodnému časovému okamžiku v prosinci 1999 ovšem příslušná ustanovení práva Společenství neplatila a tato konstelace se i jinak jeví jako vyloučená, když – jak se předpokládá v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce – těžký topný olej odpovídal specifikaci zákazníka.

44. V důsledku toho je třeba přezkoumat, zda se držitel *chtěl* těžkého topného oleje *zbavit*. Rámcová směrnice o odpadech neudává žádné rozhodující kritérium pro zjištění vůle držitele směřující ke zbavení se určitých látek nebo určitých předmětů. Soudní dvůr, který byl již několikrát dotázán na kvalifikaci různých látek jako odpadu, specifikoval ovšem určité opěrné body, podle nichž lze vykládat vůli držitele<sup>30</sup>. Tu je třeba ověřit s ohledem na všechny okolnosti. Přitom je třeba zohlednit cíl směrnice a dbát na to, aby nebyla omezena její účinnost<sup>31</sup>.

45. Mesquer opírá své tvrzení, že těžký topný olej je odpad, o předpoklad, že se jedná o *výrobní reziduum*. Výrobní reziduum je výrobek, který sám o sobě nebyl požadován pro následné použití<sup>32</sup>. Pokud držitel nemůže tento výrobek bez předchozího zpracování za hospodářsky výhodných podmínek znovu použít, musí být považován za zátěž, které se držitel zbavuje, a tedy v zásadě za odpad<sup>33</sup>.

46. Stejně jako ostatní zúčastnění však nejsem přesvědčena o tom, že těžký topný olej – každopádně nikoli za okolností projednávaného případu – je skutečně výrobním reziduem. Jedná se spíše o *produkt*. Podle údajů Spojeného království se sice těžký topný olej nutně vyskytuje při rafinaci surové ropy; to platí ale také pro většinu jiných frakcí, které rafinerie z ropy vyrábí.

47. To potvrzuje referenční dokument o nejlepších dostupných technikách v rafinériích minerálních olejů a plynu<sup>34</sup>. Komise vypracovala tento dokument ve spolupráci s experty členských států na bázi směrnice o integrované prevenci a omezo-

28 — K tomu viz rozsudek KVZ (uvedený v poznámce pod čarou 26, bod 53 a násl.).

29 — Úř. věst. L 121, s. 13, Zvl. vyd. 13/12, s. 7, naposledy změněna směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2005/33/ES ze dne 6. července 2005, Úř. věst. L 191, s. 59.

30 — Rozsudek Palin Granit (uvedený v poznámce pod čarou 25, bod 25). Viz také mé stanovisko ze dne 7. září 2006, KVZ retex (C-176/05, Sb. rozh. s. I-1721, bod 73).

31 — Rozsudek ARCO Chemie Nederland a další (uvedený v poznámce pod čarou 27, bod 73).

32 — Rozsudky ARCO Chemie Nederland a další (uvedený v poznámce pod čarou, bod 84) a Komise v. Itálie (C-194/05, bod 34, uvedený v poznámce pod čarou 25, C-195/05, uvedený v poznámce pod čarou 25, bod 36, a C-263/05, uvedený v poznámce pod čarou 25, bod 34).

33 — Rozsudky Van de Walle a další (uvedený v poznámce pod čarou 27, bod 46) a – naopak – Komise v. Itálie (C-194/05, uvedený v poznámce pod čarou 25, bod 37 a násl., C-195/05, uvedený v poznámce pod čarou 25, bod 39 a násl., a C-263/05, uvedený v poznámce pod čarou, bod 37 a násl.).

34 — Stav k únoru 2003, [http://ec.europa.eu/comm/environment/ipcc/brefs/ref\\_bref\\_0203.pdf](http://ec.europa.eu/comm/environment/ipcc/brefs/ref_bref_0203.pdf), s. 1.

vání znečištění<sup>35</sup>. Podle něj zpracovávají rafinerie přírodní suroviny jako ropu nebo plyn na obchodovatelné produkty, obzvlášť na pohonné hmoty pro přepravní sektor, na paliva pro výrobu tepla a energie v průmyslu a v soukromých domácnostech, na suroviny pro chemický průmysl, na zvláštní produkty, jako mazací oleje, parafíny, vosk nebo asfalt, jakož i na energii ve formě páry nebo elektřinu, jako vedlejší produkt rafinace.

48. Uvedený referenční dokument tedy správně nekvalifikuje těžký topný olej jako typický odpad rafinace<sup>36</sup>. Stejně tak neuvádí snížení produkce těžkého topného oleje jakožto cíl nejlepších dostupných technik ve smyslu směrnice o integrované prevenci a omezování znečištění.

49. Zařazení těžkého topného oleje do kategorie produktů je o to víc žádoucí, jestliže byl vyroben – jako tomu bylo, podle předložené otázky, v daném případě – podle specifikace zákazníka. Pak je totiž výsledkem technické volby, a tedy produktem, který je žádoucí za

účelem pozdějšího použití<sup>37</sup>. Přitom nesmějí být nároky na technickou volbu tohoto druhu přehnané, neboť mnoho výrobních procesů podmiňuje paralelní zhotovování výrobků, které nejsou pro výrobce stejnou měrou atraktivní, ale přesto budou všechny žádoucí v rámci co možná nejintegrovější a nejefektivnější produkce.

50. Vzhledem k povaze paliva nelze také plánované spalování považovat za postup směřující k jeho odstranění, z něhož by bylo možné vyvodit úmysl se paliva zbavit<sup>38</sup>. Jedná se spíše o podobný způsob použití jako u dalších derivátů, které jsou bezpochyby považovány za produkty<sup>39</sup>.

51. Palivo jako těžký topný olej není tedy v zásadě výrobním reziduem rafinace, ale žádoucím produktem.

52. Tento výsledek nakonec potvrzuje také skutečnost, že těžký topný olej je podle předložené otázky zahrnut také ve směrnici 68/414 týkající se povinnosti udržovat

35 — Směrnice Rady 96/61/ES ze dne 24. září 1996 (Úř. věst. L 257, s. 26; Zvl. vyd. 15/03, s. 80).

36 — Uvedený v poznámce pod čarou 34, s. 379. Jako hlavní odpady jsou jmenovány kaly, spotřebované katalyzátory, filtrovací vložky a popel po spalování, jako další frakce odpadů jsou dále jmenovány produkty reakcí z odsíření spalin, popílek, hrubý popel, vyčerpané aktivní uhlí, prach z filtrů, anorganické soli jako síran amonný a vápník po předúpravě vody, olejem kontaminovaná půda, asfalt, drobné odpadky, spotřebované kyseliny a louhy, jakož i chemikálie.

37 — Viz usnesení ze dne 15. ledna 2004, Saetti a Frediani (C-235/02, Recueil, s. I-1005, bod 45).

38 — Rozsudky ARCO Chemie Nederland a další (uvedené v poznámce pod čarou 27, bod 44 a násled., v protikladu k tomu viz bod 85), Palin Granit (uvedený v poznámce pod čarou 25, bod 27), a ze dne 11. listopadu 2004, Niselli (C-457/02, Sb. rozh. s. I-10853, bod 37).

39 — Viz usnesení Saetti a Frediani (uvedené v poznámce pod čarou 37, bod 45).

strategické zásoby. Předpoklad, že existuje úmysl zbavit se těžkého topného oleje, je spíše vzdálenou možností, jestliže jsou členské státy povinny, udržovat dostatečné zásoby těžkého topného oleje<sup>40</sup>. Povinnost udržovat zásoby mluví spíše ve prospěch toho, že spotřeba vyrobeného těžkého oleje je zajištěna, což také hovoří proti předpokladu, že jde o odpad<sup>41</sup>.

53. V rozporu s názorem Mesquer není toto hodnocení zpochybňováno ani z důvodu zvláštního nebezpečí pro životní prostředí, které těžký topný olej a jeho použití představují. Soudní dvůr toto nebezpečí sice uznal jako indicii pro úmysl zbavit se těžkého topného oleje, tomuto nebezpečí však přesto vzhledem k jiným pohnutkám přísluší vedlejší role<sup>42</sup>. Mnoho výrobků má životnímu prostředí nebezpečné vlastnosti nebo alespoň v rámci svého použití může životní prostředí ohrozit. Tato nebezpečí si však vynucují nikoli uplatňování právních předpisů o odpadech, nýbrž musí být postižena prostřednictvím zvláštní právní úpravy zaměřené na tento typ produktů nebo jejich použití.

54. Předpokládat, že jde o výrobní reziduum, lze naproti tomu spíše tehdy, pokud potenciální palivo vznikne v rámci procesu výroby, který je z větší části zaměřen na jiné výrobky. Soudní dvůr například považoval takzvané LUWA-Bottoms, které jsou získávány (dále nespecifikovaným) „proudem uhlovodíků“,

za výrobní reziduum při výrobě propylenoxidu a terc-butyl-alkoholu<sup>43</sup>.

55. Rafinovaný těžký topný olej by naopak mohl být považován za výrobní reziduum pouze tehdy, pokud by v důsledku zvláštních okolností – např. nedostatečné poptávky nebo regulačních opatření – byl vnímán jako přítěž, jíž se držitel chce nebo dokonce musí zbavit. V takovém případě – jehož existenci zde však nic nenasvědčuje – by bylo možno vyloučit povahu odpadu jen tehdy, jestliže by opětovné použití bez předchozího zpracování a za trvání výrobního procesu nebylo pouze možné, nýbrž jisté<sup>44</sup>.

56. Tato výjimka z výjimky byla uplatněna pro využití lámaného kamene k zásypu uvnitř stejného dolu. Pro tento případ je výjimka oprávněná, zejména pro odlišení od odpadů z lomu, jejichž využití v jiných oblastech je pouze možné, ale nikoli jisté<sup>45</sup>.

40 — Naproti tomu daňové zařazení těžkého topného oleje v rozporu s názorem Total neumožňuje dovést vůli zbavit se jej.

41 — Viz usnesení Saetti a Frediani (uvedené v poznámce pod čarou 37, bod 45).

42 — Rozsudek ARCO Chemie Nederland a další (uvedený v poznámce pod čarou 27, bod 66 a násl.).

43 — Rozsudek ARCO Chemie Nederland a další (uvedený v poznámce pod čarou 27, bod 84 a násl.).

44 — Rozsudky Palin Granit (uvedený v poznámce pod čarou 25, bod 36) a Komise v. Itálie (C-194/05, uvedený v poznámce pod čarou 25, bod 37 a násl., C-195/05, uvedený v poznámce pod čarou 25, bod 39 a násl., a C-263/05, uvedený v poznámce pod čarou 25, bod 37 a násl.).

45 — Rozsudek ze dne 11. září 2003, AvestaPolarit Chrome (C-114/01, Recueil, s. I-8725, bod 36 a násl.).

57. Tato výjimka z výjimky by však neměla být chápána definitivně, zejména pokud jde o charakteristický znak pokračování technologického postupu. O pokračování by se v projednávaném případě dalo pochybovat, neboť těžký topný olej bude před zužitkováním nejprve přepravován přes značnou vzdálenost. Pokud je ale zužitkování výrobního rezidua bez dalšího zpracování jisté a pro původce ekonomicky výhodné, je třeba také vyloučit, že tento zbytek představuje přítěž, které by se chtěl původce zbavit <sup>46</sup>.

58. Shrňeme-li výše uvedené, je tedy třeba na první otázku odpovědět tak, že těžký topný olej, výrobek vzešlý z procesu rafinace, který odpovídá specifikacím spotřebitele, je určen výrobcem k prodeji jako palivo a uveden ve směrnici 68/414 o povinnosti udržovat strategické zásoby, nelze považovat za odpad ve smyslu článku 1 rámcové směrnice o odpadech.

*C – Ke druhé otázce – Kvalifikace uniklého těžkého topného oleje jako odpadu*

59. Druhou otázkou chce Cour de cassation zjistit, zda náklad těžkého topného oleje přepravovaný lodí a vylitý do moře v důsledku havárie představuje sám o sobě nebo vlivem

smíchání s vodou a usazeninami odpad ve smyslu položky Q4 přílohy I rámcové směrnice o odpadech.

60. Belgie a zřejmě i Total ovšem zastávají názor, že použití rámcové směrnice o odpadech je úmluvou o odpovědnosti vyloučeno. Domnívají se, že podle čl. III odst. 4 této úmluvy mohou být nároky na náhradu škody způsobené znečištěním vůči vlastníku a dalším osobám uplatněny pouze v souladu s touto úmluvou.

61. Pro druhou otázku je však úmluva o odpovědnosti již proto bez významu, protože neobsahuje žádná ustanovení o tom, zda jsou ropné produkty uniklé při haváriích tankerů odpadem. Úmluvu o odpovědnosti je třeba posuzovat spíše v rámci třetí otázky, neboť tato úmluva se týká odpovědnosti (Verantwortung) podle právních předpisů o odpadech, a tím také odpovědnosti za škodu (Haftung).

62. Total dále zastává názor, že otázka, zda se těžký topný olej vzhledem ke svému úniku stal odpadem, je pro původní řízení zjevně bez významu. Jde o těžký topný olej samotný, jenž znečistil pobřeží Mesquer. Proto není třeba na tuto dílčí otázku odpovídat.

<sup>46</sup> — Viz rozsudky ze dne 8. září 2005, Komise v. Španělsko (C-416/02, Sb. rozh. s. I-7487, bod 87 a násl., a C-121/03, Sb. rozh. s. I-7569, bod 58 a násl.).

63. Uvedené tvrzení ovšem protirečí výkladu Total ke druhé dílčí otázce. Tam zastává Total názor, že na směs těžkého topného oleje, vody a usazenin, která znečistila pobřeží, lze pohlížet jako na odpad jen tehdy, pokud existuje povinnost se těžkého topného oleje zbavit. Taková povinnost, vztahující se na svém počátku výhradně na těžký topný olej, může ovšem existovat pouze tehdy, pokud se těžký topný olej stal odpadem již před smíšením.

64. První dílčí otázka je tedy podle vlastního podání Total veskrze podstatná, a musí být proto zodpovězena.

65. Total mimo jiné hájí názor, jež jsem v podobné formě již zastávala, totiž že uniklou látku je třeba posuzovat společně s látkou znečištěnou<sup>47</sup>. Potom by záleželo na tom, zda se člověk směsí zbavuje nebo má v úmyslu se jí zbavit nebo se od něho požaduje, aby se jí zbavil. Takový úhel pohledu může za určitých okolností dávat smysl, zejména pokud již není možné objasnit původ složek směsi.

66. Zkoumání směsí ovšem postrádá užitek, pokud – o což se jedná ve třetí otázce – má být určena odpovědnost za vytvoření odpadu.

Odpovědnost se totiž zpravidla odvozuje od osudu jednotlivých složek, v uvedeném případě od těžkého topného oleje, zatímco zbývající složky získají charakter odpadu v důsledku znečištění těžkým topným olejem. Je tedy třeba posoudit, zda se těžký topný olej stal odpadem.

67. Příloha I směrnice 75/442 – „kategorie odpadů“ – uvádí ve svém bodu Q4 „látky náhodně rozsypané [vypuštěné], ztracené nebo znehodnocené nehodou, včetně všech látek, vybavení atd. znečištěných v důsledku uvedené nehody“. To je určitý ukazatel toho, že takové látky jsou zahrnuty pod pojem „odpad“. Samo o sobě to ale neumožňuje kvalifikovat náhodně vypuštěná paliva, která způsobila znečištění zeminy a podzemních vod, jako odpady<sup>48</sup>. Látky či předměty, jak již bylo konstatováno v rámci první otázky, totiž podle čl. 1 písm. a) první odrážky rámcové směrnice o odpadech, jsou jen tehdy odpadem, pokud se jich držitel zbavuje, má v úmyslu se jich zbavit nebo se od něho požaduje, aby se jich zbavil<sup>49</sup>.

68. Pro únik těžkého topného oleje při havárii tankeru – bez dalších zvláštních vodítek – není charakteristický ani úmysl, ani povinnost zbavit se jej. Je třeba ovšem zvážit, zda se držitel těžkého topného oleje jeho únikem *nezbavil*.

47 — Viz mé stanovisko ze dne 29. ledna 2004, Van de Walle a další (C-1/03, Recueil, s. I-7613, bod 24).

48 — Rozsudek Van de Walle a další (uvedený v poznámce pod čarou 27, bod 43).

49 — Viz výše, bod 39 a násled.

69. V tomto ohledu Soudní dvůr připustil v rozsudku Van de Walle a další na podobnost s ustálenou judikaturou k výrobním reziduím. Šlo zde o paliva, která byla vypuštěna z uskladňovacích zařízení čerpací stanice do okolní půdy.

70. Soudní dvůr poukázal na to, že výrobek, který sám o sobě nebyl požadován pro následné použití a který držitel nemůže za hospodářsky výhodných podmínek bez předchozího zpracování znovu použít, musí být považován za zátěž, které *se* držitel *zbavuje*<sup>50</sup>.

71. Podle Soudního dvora je zřejmé, že náhodně vypuštěná paliva, která způsobí znečištění zeminy a podzemních vod, (rovněž) nepředstavují výrobek, který by byl znovu použitelný bez dalšího zpracování. Jejich uvedení na trh je totiž velmi nejisté a, pokud by vůbec bylo myslitelné, předpokládalo by použití takových technologií, které nejsou pro jejich držitele hospodářsky výhodné. V případě těchto paliv se tedy jedná o látky, které držitel nemá v úmyslu vyrábět a jichž *se zbavuje*, byť i neúmyslně, v souvislosti s jejich uvedením na trh<sup>51</sup>.

72. Jak vysvětlují také Francie, Itálie, Spojené království a Komise, platí totéž pro těžký topný olej, který vytekl při havárii tankeru a smísil se s vodou a usazeninami. Jeho upotřebitelnost je přinejmenším nejistá, pokud ne zcela vyloučená. Držitel se tak těžkého topného oleje při přepravě – byť nechtěně – zbavil.

73. Soudní dvůr v rozsudku Van de Walle a další dále konstatoval, že kontaminovanou půdu je v důsledku náhodného vypuštění paliv rovněž třeba kvalifikovat jako odpad. V takovém případě totiž nejsou paliva oddělitelná od zeminy, kterou znečistila, a mohou být využita nebo odstraněna pouze tehdy, pokud je i tato zemina podrobena opatřením nezbytných k dekontaminaci<sup>52</sup>.

74. Také tyto úvahy se dotýkají projednávaného případu. S těžkým topným olejem bude jen tehdy nakládáno v souladu s právními předpisy o odpadech, pokud také voda a usazeniny s ním smíchané budou podrobeny nezbytné úpravě, ať již k oddělení jednotlivých složek, či ke společnému odstranění nebo zužitkování.

75. Rozsudek Van de Walle a další byl v literatuře kritizován, často pro jeho prak-

50 — Rozsudek Van de Walle a další (uvedený v poznámce pod čarou 27, bod 46).

51 — Rozsudek Van de Walle a další (uvedený v poznámce pod čarou 27, bod 47), potvrzen rozsudkem Thames Water Utilities (uvedeným v poznámce pod čarou 19, bod 28).

52 — Rozsudek Van de Walle a další (uvedený v poznámce pod čarou 27, bod 52).

tické dopady<sup>53</sup>. Vedle argumentů, které byly diskutovány již v rozsudku nebo přinejmenším ve stanoviscích, nebo jsou spíše okrajové, se také – správně – namítalo, že šestý bod odůvodnění rámcové směrnice o odpadech nenašel uplatnění<sup>54</sup>. Podle něj „je třeba uplatnit účinné a důsledné předpisy o odstraňování odpadů [...] na všechny movité majetek, kterého se majitel podle platných vnitrostátních právních předpisů zbavuje nebo se od něho vyžaduje, aby se ho zbavil [...]“.

76. Tento bod odůvodnění však z oblasti působnosti rámcové směrnice o odpadech nutně nevylučuje nemovité věci. Je možné nanejvýš shledat, že směrnice není primárně zaměřena na nemovité věci. Pokud se movité věci přece jen stanou odpadem, odporovalo

by vyloučení použití právních předpisů o odpadech cíli zakotvenému v témže bodu odůvodnění – totiž uplatňování účinných a důsledných předpisů o odstraňování odpadů – pokud se tyto věci z důvodu smíchání s půdou stanou nemovitými. Je třeba spíše zabránit tomu, aby odpady tohoto typu byly vyjímány z působnosti právních předpisů o odpadech<sup>55</sup>.

77. Nicméně Rada a Parlament konzultují v současné době návrh novelizace rámcové směrnice o odpadech, který mimo jiné stanoví, že směrnice se na půdy (*in situ*), včetně nevytěžených kontaminovaných půd a s půdou trvale spojených budov, nebude uplatňovat<sup>56</sup>.

78. Již vzhledem k tomuto probíhajícímu legislativnímu procesu by Soudní dvůr neměl předbít zákonodárce tím, že svou judikaturu v tomto bodě zpochybní.

79. K doplnění je třeba poukázat na to, že čl. 2 odst. 1 písm. b) bod iv) rámcové směrnice o odpadech nevylučuje ropné odpady

53 — Viz např. Ludger-Anselm Versteijl, *Altlast = Abfall – Vom Ende des „beweglichen“ Abfallbegriffs*, *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht* 2004, 1297, Lucas Bergkamp, *A new court-made environmental liability regime for Europe*, [2004] 4 *Environmental Liability* 171, Philippe Billet, „Le déchet, qualification incertaine des sols pollués“, *Revue juridique de l'environnement*, 2005, 309, Frank Petersen und Melanie Lorenz, *Das „Van de Walle“ – Urteil des EuGH – Sanierung von Altlasten nach Abfallrecht?*, *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht* 2005, 257, Christoph Riese und Nora Karsten, *Ist unausgekoffter kontaminierter Boden Abfall?*, *Zeitschrift für Umweltrecht* 2005, 75, Heike Jochum, *Neues zum europäischen Bodenschutz- und Abfallrecht – Sind die bodenschutzrechtlichen Bestimmungen der Umwelthaftungsrichtlinie und die Abfallrichtlinie nach dem „Spatenprinzip“ zu trennen?*, *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht* 2005, 140, Nikolaus Schultz, *Ein Jahr nach „van de Walle“ – viel Lärm um nichts?*, *Zeitschrift für europäisches Umwelt- und Planungsrecht* 2005, 230, Lothar Knopp, *EuGH erweitert Abfallbegriff für Altlasten – erhebliche Kostenrisiken nicht ausgeschlossen*, *Betriebs-Berater*, sešit 51/52 2004, I., Daniel Lawrence, *European Court lays waste to contaminated land*, *Construction law*, leden/únor 2005, 26, Stephan Müller, *Zählen verseuchte Grundstücke neuerdings zum Abfall?*, *Frankfurter Allgemeine Zeitung* ze dne 1. prosince 2004, s. 25.

54 — Viz Billet (uvedený v poznámce pod čarou 53, s. 318 a násl.), Riese/Karsten (uvedený v poznámce pod čarou 53, s. 77), Petersen/Lorenz (uvedený v poznámce pod čarou 53, s. 258) a Schultz (uvedený v poznámce pod čarou 53, s. 231) jakož i rozsáhlé souhlasné poznámky Anno Oexle, *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht* 2004, 627 (628), a Jens Hamer, *Bodenschutz und Umwelthaftungsrecht made in Luxembourg*, *European Law Reporter*, 2004, 477 (482).

55 — Viz také Hamer (uvedený v poznámce pod čarou 54, s. 482).

56 — Článek 2 odst. 1 písm. b) společného postojů Rady k přijetí směrnice Evropského parlamentu a Rady o odpadech (rámcová směrnice o odpadech), dokument Rady 11406/0720 ze dne 20. listopadu 2007, přijatý Komisí, KOM(2007)863 ze dne 9. ledna 2008. Podobně, ovšem podmíněně omezení, obsahuje již čl. 2 odst. 1 písm. f) návrhu Komise, KOM (2005)667 ze dne 21. prosince 2005, Úř. věst. 2006 C 70, s. 6. Evropský parlament naproti tomu toto omezení v prvním čtení dne 13. února 2007, patrně v rozporu se zprávou příslušného výboru, zamítl, Úř. věst. C 287 E, s. 136 (141).

z oblasti působnosti směrnice. Podle tohoto ustanovení jsou odpadní vody s výjimkou odpadů v kapalně formě z působnosti rámcové směrnice o odpadech vyjmuty, pokud pro odpadní vody již platí jiné právní předpisy. Ropné odpady nejsou odpadní vodou, neboť nejsou důsledkem používání či spotřeby vody. Pokud jsou (ještě) vůbec tekuté, jedná se spíše o tekuté odpady.

80. Na druhou otázku je proto třeba odpovědět, že těžký topný olej se považuje za odpad ve smyslu rámcové směrnice o odpadech, pokud během havárie tankeru vyteče a smísí se s vodou a usazeninami.

*D – Ke třetí otázce – Odpovědnost za náklady na odstranění uniklého těžkého topného oleje*

81. Třetí otázkou chce Cour de cassation zjistit, zda lze Total jakožto výrobce těžkého topného oleje nebo jeho prodávajícího a nájemce lodí, ve smyslu článku 1 písm. b) a c) rámcové směrnice o odpadech a pro účely použití článku 15 téže směrnice, považovat za původce nebo držitele odpadu, ačkoli byl výrobek v okamžiku havárie, v jejímž důsledku se přeměnil na odpad, přepravován třetí osobou.

82. Článek 15 rámcové směrnice o odpadech stanoví, kdo nese odpovědnost za náklady na odstranění odpadů. Odkaz na toto ustanovení ukazuje, že třetí otázka je zaměřena na to, zda společnosti skupiny Total musí nést náklady na odstranění uniklého těžkého topného oleje.

1. Ke vztahu rámcové směrnice o odpadech a úmluvy o odpovědnosti

83. Total a Belgie argumentují proti použití článku 15 rámcové směrnice o odpadech tím, že podle jejich názoru je odpovědnost za náklady na odstranění škod způsobených ropným znečištěním na moři komplexně upravena v úmluvě o odpovědnosti a v úmluvě o fondu. Odpovědnost za škody způsobené ropným znečištěním je směřována k vlastníkovi lodi, zatímco nároky proti ostatním – zejména proti nájemci, jako je Total International Ltd – jsou vyloučeny. K doplnění omezené odpovědnosti vlastníka lodi jsou škody způsobené ropným znečištěním, podle úmluvy o fondu až do výše tam definovaného celkového úhrnu odpovědnosti, kryty prostřednictvím fondu. Tato právní úprava má v uvedeném případě přednost před použitím článku 15 rámcové směrnice o odpadech.

84. Obě úmluvy byly sice ratifikovány téměř všemi členskými státy, nikoli však

Společenstvím. Nejsou proto součástí práva Společenství, a tedy – na rozdíl od tvrzení Total na jednání – nejsou pro Společenství závazné<sup>57</sup>. Také Komise na jednání správně zdůraznila, že obě mezinárodní smlouvy nejsou pro Společenství závazné jako mezinárodní obyčejové právo<sup>58</sup>. Soudní dvůr tudíž nemůže tyto mezinárodní smlouvy v rámci řízení o žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce vykládat<sup>59</sup>. Může ovšem zkoumat, jak dalece mohou tyto mezinárodní smlouvy i přes jejich chybějící závazné účinky bránit použití článku 15 rámcové směrnice o odpadech.

v zájmu Evropského společenství přistoupit k výchozím dokumentům.

86. Tomuto rozhodnutí lze rozumět tak, že Společenství dovolilo členským státům odchýlit se od práva Společenství potud, pokud to bylo nevyhnutelné pro přistoupení k protokolu o doplňkovém fondu. Části dovolených odchylek by pak v souladu s čl. 1 odst. 4 rozhodnutí 2004/246 byla pravidla zakotvená v úmluvě o odpovědnosti.

#### K rozhodnutí 2004/246

85. Total se odvolává na rozhodnutí 2004/246, kterým se členské státy zmocňují v zájmu Evropského společenství podepsat nebo ratifikovat Protokol z roku 2003 k Mezinárodní úmluvě o zřízení Mezinárodního fondu pro náhradu škod způsobených ropným znečištěním z roku 1992 nebo k němu přistoupit a kterým se Rakousko a Lucembursko zmocňují

87. V rozsahu, v němž se úmluva o odpovědnosti odchyluje od rámcové směrnice o odpadech, by se sice rozhodnutí 2004/246 muselo pravděpodobně opírat o působnost článku 175 Smlouvy o ES v oblasti životního prostředí. Dokud však rozhodnutí nebude zrušeno nebo prohlášeno za neplatné, hovoří mnohé pro to, že se alespoň postižení mohou spolehnout na použitelnost některé z úmluv, jejichž ratifikace byla členským státům ze strany Společenství povolena.

57 — Viz mé stanovisko ze dne 20. listopadu 2007, Intertanko a další (C-308/06, dosud nezveřejněné ve Sbírce rozhodnutí), bod 37 a násl., s dalšími odkazy) k Mezinárodní úmluvě o zabránění znečišťování z lodí (Marpol 73/78).

58 — K vázanosti mezinárodním obyčejovým právem viz rozsudky ze dne 24. listopadu 1992, Poulsen a Diva Navigation (C-286/90, Recueil, s. I-6019, bod 9 a násl.), a ze dne 16. června 1998, Racke (C-162/96, Recueil, s. I-3655, bod 45).

59 — Viz rozsudky ze dne 2. srpna 1993, Levy (C-158/91, Recueil, s. I-4287, bod 21); ze dne 14. července 1994, Peralta (C-379/92, Recueil, s. I-3453, bod 16 a násl.), a ze dne 14. ledna 1997, Centro-Com (C-124/95, Recueil, s. I-81, bod 58).

88. Rozhodnutí 2004/246 však bylo přijato teprve několik let po ztroskotání tankeru Erika. Povinnost nést náklady na odstranění ropných odpadů naproti tomu vznikla v okamžiku havárie. Rozhodnutí 2004/246 neuvádí, že by tuto povinnost za určitých okolností mělo se zpětnou platností zrušit. Protože odpovědnost za náklady na odstranění odpadu není trestem, neexistuje také

žádný důvod k domněnce, že zásada použití nejmírnějšího trestního zákona<sup>60</sup> odporuje článku 15 rámcové směrnice o odpadech.

89. Směrodatný je proto právní stav k okamžiku, kdy vznikly povinnosti stanovené právními předpisy o odpadech. Rozhodnutí 2004/246 je tak v daném případě bez významu.

91. Nelze vyloučit, že směrnice 2004/35 konkretizuje článek 15 rámcové směrnice o odpadech a výjimka v ní obsažená, vztahující se na úmluvu o odpovědnosti, má tedy možná také účinky na článek 15 rámcové směrnice o odpadech. V projednávaném případě to však Soudní dvůr nemusí rozhodnout. Směrnice 2004/35 byla vydána po předmětné události a měla být provedena do 30. dubna 2007. Nevztahuje se na škody, které byly způsobené emisemi, událostí nebo nehodou, ke kterým došlo před tímto datem.

Ke směrnici 2004/35/ES

K článku 235 úmluvy o mořském právu

90. Total a Belgie uvádějí dále, jako argument proti použití rámcové směrnice o odpadech, směrnici 2004/35 o odpovědnosti za životní prostředí<sup>61</sup>. Článek 4 odst. 2 této směrnice vylučuje z oblasti její působnosti škody na životním prostředí nebo bezprostřední hrozby takových škod, které vznikly při události, za kterou spadá odpovědnost a náhrada škody do působnosti úmluvy o odpovědnosti, pokud tato mezinárodní smlouva v daném členském státě vstoupila v platnost.

92. Na jednání se Total dále odvolávala na čl. 235 odst. 3 úmluvy o mořském právu. Podle něj státy spolupracují při dodržování a dalším rozvíjení mezinárodního práva, aby zajistily okamžitou a přiměřenou náhradu za veškeré škody způsobené znečištěním mořského prostředí.

60 — K tomu viz rozsudek ze dne 3. května 2005, Berlusconi a další (C-387/02, C-391/02 a C-403/02, Sb. rozh. s. I-3565, bod 66 a násl.).

61 — Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES ze dne 21. dubna 2004 o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí (Úř. věst. L 143, s. 56; Zvl. vyd. 15/08, s. 357).

93. Úmluva o mořském právu je nedílnou součástí právního řádu Společenství a je pro

Společenství závazná<sup>62</sup>. Jak Francie vůči společnosti Total zcela správně namítá, nelze z čl. 235 odst. 3 Úmluvy o mořském právu vyvodit vázanost určitými mezinárodními úmluvami o odpovědnosti za škody způsobené znečištěním. Tento článek obsahuje pouze výzvu ke spolupráci.

#### K článku 307 ES

94. A konečně ani čl. 307 odst. 1 ES nevede k tomu, že ustanovení úmluvy o odpovědnosti mají přednost před článkem 15 rámcové směrnice o odpadech. Úmluva o odpovědnosti byla sjednána teprve po založení Společenství za francouzské účasti dne 1. ledna 1958 a Francií byla ratifikována. Článek 307 odst. 1 ES tedy podle vlastního znění není použitelný.

95. Obdobné použití čl. 307 odst. 1 ES nevede k jinému výsledku. Lze si jej představit tehdy, pokud se mezinárodní povinnost členského státu octne v konfliktu s následně přijatým opatřením sekundárního práva. Zdá se, že Francie učinila prohlášení o ratifi-

kaci úmluvy o odpovědnosti ve znění z roku 1969 dne 11. března 1975<sup>63</sup>, zatímco původní znění rámcové směrnice o odpadech bylo přijato Radou teprve dne 15. července 1975.

96. Není zde nicméně namístě dále zkoumat, zda za této situace přichází obdobné použití čl. 307 odst. 1 ES v úvahu. Úmluva o odpovědnosti nemohla totiž ve svém původním znění bránit použití článku 15 rámcové směrnice o odpadech na projednávaný případ. Možný konflikt mezi časově použitelným zněním úmluvy o odpovědnosti z roku 1992 a článkem 15 směrnice by mohl vyplývat pouze z toho, že úmluva o odpovědnosti ve značném rozsahu vylučuje nároky vůči nájemci tankeru, zatímco ten podle článku 15 musí nést možné náklady na odstranění ropných odpadů. Toto vyloučení odpovědnosti ovšem úmluva o odpovědnosti z roku 1969 ještě neobsahovala. Jde o mezinárodní povinnost Francie převzatou po přijetí článku 15 rámcové směrnice o odpadech.

97. Dnešní článek 15 rámcové směrnice o odpadech se sice zakládá na změně směrnice v roce 1991, nicméně již původní znění rámcové směrnice o odpadech obsahovalo

62 — Rozsudek ze dne 30. května 2006, Komise v. Irsko (MOX-Plant) (C-459/03, Sb. rozh. s. I-4635, bod 82); v jednotlivostech viz mé stanovisko Intertanko (uvedené v poznámce pod čarou 57, bod 46 a násl.).

63 — Podle <http://www.comitemaritime.org/ratific/imo/imoidx.html>. Dekret 75-553 ze dne 26. června 1975, Journal officiel 1975, s. 6716 ze dne 3. července 1975, oznamuje zveřejnění, odvolává se na zmocnění k ratifikaci z roku 1971 a uvádí, že úmluva vstoupila v platnost dne 19. června 1975.

článek 11, který byl s článkem 15 obsahově shodný.

98. Jinak by bylo možné posoudit omezení odpovědnosti vlastníka lodi, neboť takové omezení bylo vloženo již do článku V původního znění úmluvy o odpovědnosti. V tomto ohledu je možno si klást otázku, zda přijetí rámcové směrnice o odpadech krátce po ratifikaci úmluvy o odpovědnosti brání obdobnému použití čl. 307 odst. 1 ES. To zde ovšem není předmětem dalšího zkoumání, poněvadž se předmětné řízení netýká odpovědnosti vlastníka lodi, nýbrž odpovědnosti

100. Tento konsensus potvrzují jednak ratifikace obou mezinárodních smluv téměř všemi členskými státy, a jednak množství nezávazných textů Společenství uváděných společností Total, které rovněž stanoví, že škody vzniklé ropným znečištěním podléhají těmto úmluvám. Jedná se o první akční program Společenství pro životní prostředí<sup>64</sup>, návrh Komise na směrnici Rady o občanskoprávní odpovědnosti za škody způsobené odpady<sup>65</sup>, sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě o bezpečnosti námořní přepravy ropy<sup>66</sup> a také o odpovědi na dvě parlamentní otázky prostřednictvím Komise<sup>67</sup>.

101. Odchylka práva Společenství od této úmluvy by mimoto pro Francii a eventuálně i další členské státy představovala zátěž spočívající v rozporu mezi jejich povinnostmi vyplývajícími z práva Společenství a povinnostmi plynoucími z mezinárodního práva. Povinnost loajality mezi Společenstvím a členskými státy (zásada loajální spolupráce) vyžaduje, aby bylo takovým konfliktům v rámci možností předcházeno.

Ke konformnímu výkladu

99. Úmluva o odpovědnosti a úmluva o fondu tedy na základě dosud uvedených aspektů nevylučují použití článku 15 rámcové směrnice o odpadech. Přednesené argumenty dokreslují ovšem dalekosáhlý politický konsensus ohledně toho, že odpovědnosti za škody způsobené ropným znečištěním budou vypořádávány prostřednictvím úmluvy o odpovědnosti a úmluvy o fondu.

102. Povinnost Společenství ke spolupráci vyplývající z čl. 235 odst. 3 úmluvy

64 — Úř. věst. 1973 C 112, s. 1.

65 — Úř. věst. 1989 C 251, s. 3.

66 — KOM (2000)142 konečné, s. 6.

67 — Odpovědi M. Wallström jménem Komise na otázky E-0842/00 poslance Chrise Davise ke „katastrofě v souvislosti s tankerem Erika a odpovědnosti za škody na životním prostředí“ (Úř. věst. 2001, C 53 E, s. 30), a E-1752/03 poslankyň Eija-Riitta Korhola k „analýzám dopadů a pojištění odpovědnosti k ochraně před následky ropného znečištění“ (Úř. věst. 2004, C 51 E, s. 137).

o mořském právu koneckonců předpokládá přinejmenším zvláštní ohled Společenství vůči úsilí států. To odpovídá také cíli politiky v oblasti životního prostředí podle čl. 174 odst. 1 čtvrté odrážky ES, jímž je podporovat opatření na mezinárodní úrovni, určená k řešení problémů životního prostředí.

103. Proto je třeba článek 15 rámcové směrnice o odpadech vykládat podle možností tak, aby bylo zabráněno konfliktu s úmluvou o odpovědnosti a s úmluvou o fondu<sup>68</sup>.

2. K výkladu článku 15 rámcové směrnice o odpadech

104. Nyní je třeba posoudit, zda obě společnosti skupiny Total, jakožto výrobci těžkého topného oleje nebo prodávající a nájemci lodi podle článku 15 rámcové směrnice o odpadech, musí nést náklady na odstranění uniklého těžkého topného oleje.

K osobám uvedeným v článku 15 rámcové směrnice o odpadech

105. Článek 15 rámcové směrnice o odpadech upravuje odpovědnost za náklady na odstranění odpadů. Podle první odrážky náleží odpovědnost na základě zásady „znečišťovatel platí“ držiteli odpadu, jenž přenechá manipulaci s odpadem zařízení, které odpad sbírá, nebo podniku uvedenému v článku 9. Navíc jmenuje v druhé odrážce předchozího držitele nebo výrobce produktu, od něhož odpad pochází.

106. Soudní dvůr k tomu v rozsudku Van de Walle a další uvedl, že uvedené ustanovení ukládá náhradu nákladů spojených s odstraněním odpadu podle zásady „znečišťovatel platí“ osobám, které vznik odpadu způsobily, ať už se jedná o držitele, nebo předchozího držitele odpadu, či dokonce i výrobce produktu, od něhož odpad pochází<sup>69</sup>.

107. Proto přichází v úvahu odpovědnost Total France jakožto výrobce těžkého topného oleje, tj. výrobce produktu, od něhož odpad pochází.

108. Naproti tomu pro Total International Ltd platí výše uvedené pouze tehdy, pokud byla držitelem ropného odpadu nebo alespoň dřívějším držitelem.

68 — Viz také mé stanovisko Intertanko (uvedené v poznámce pod čarou 57, bod 78).

69 — Rozsudek Van de Walle a další (uvedený v poznámce pod čarou 27, bod 58).

109. Podle čl. 1 písm. c) rámcové směrnice o odpadech zahrnuje pojem „držitel“ původce odpadu nebo fyzickou nebo právnickou osobu, která má odpad v držení. Podle rozsudku Van de Walle a další podává rámcová směrnice o odpadech široké vymezení pojmu „držitel“, když blíže nespecifikuje, zda povinnost odstranit nebo využít odpadů zatěžuje primárně jeho původce nebo osobu, která má odpady v držení. V případě držby odpadu není rozhodné, zda se jedná o držbu vlastního, nebo cizího odpadu<sup>70</sup>.

110. Nelze vyloučit, že Total International Ltd měla byla během přepravy nepřímou, prostřednictvím přepravní společnosti a posádky lodi, reálnou moc nad věcí, resp. nad těžkým topným olejem. Z důvodu havárie ztratila však další kontrolu nad věcí k okamžiku, kdy se stal těžký topný olej odpadem. Proto neměla Total International Ltd nikdy skutečnou kontrolu na těžkém topném olejem.

111. Odpovědnost Total International Ltd za náklady tak přichází v úvahu jen tehdy, pokud je tuto společnost možno považovat za původce ropného odpadu, a byla tedy podle čl. 1 písm. c) rámcové směrnice o odpadech rovněž držitelkou ropného odpadu.

112. Článek 1 písm. b) rámcové směrnice o odpadech definuje původce odpadu

jako kohokoli, jehož činností vzniká odpad (prvotní původce), nebo kohokoli, kdo provádí předzpracování, směšování nebo jiné činnosti, jejichž výsledkem je změna charakteru nebo složení odpadů.

113. Zda se tato definice vztahuje na Total International Ltd, závisí – jak uvádí také Komise – na tom, zda ovlivnila vytvoření ropného odpadu takovým způsobem, že je tuto událost možno přičíst její vlastní činnosti. To je možné připustit, pokud je havárie vnímána jako důsledek porušení smluvních povinností Total International Ltd nebo různých jednání, která jsou způsobilá založit její odpovědnost<sup>71</sup>. Do jaké míry je pak Total International Ltd původcem ropného odpadu, může ovšem určit pouze soud příslušný posuzovat skutkové otázky.

114. Již zmíněný rozsudek v trestním řízení ze dne 16. ledna 2008 dává další důvod se domnívat, že Total France může být na základě příslušných skutkových zjištění podle stejných kritérií považována za původce i držitele odpadu. Tribunal de grande instance totiž shledal, že Total International Ltd nenese na potopení tankeru Erika žádnou vinu, tu však nese jiná společnost Total, Total S.A., protože tato společnost vybrala loď a nepostupovala přitom s nezbytnou pečlivostí<sup>72</sup>. Je na příslušných vnitrostátních

70 — Rozsudek Van de Walle a další (uvedený v poznámce pod čarou 27, bod 55).

71 — Rozsudek Van de Walle a další (uvedený v poznámce pod čarou 27, bod 60).

72 — Rozsudek Tribunal de grande instance de Paris ze dne 16. ledna 2008 (uvedený v poznámce pod čarou 15, s. 228). Ovšem sdělení ředitele Mezinárodního fondu pro náhradu škod způsobených ropným znečištěním 92FUND/EXC.34/6/Add.1 ze dne 20. září 2006, <http://www.iopc-fund-docs.org/ds/pdf/92exc34-6eadd1.pdf>, s. 8, stanoví na základě předmětných vyšetřování provedených k tomuto časovému okamžiku, že Total nemohla nedostatky lodi rozpoznat.

soudech, aby posoudily, zda je také Total France možné přičítat výrobu odpadu.

zejména proto, že tam není upraven výběr osob odpovědných za náklady.

115. V úvahu tak přichází odpovědnost Total France za náklady na odstranění ropného odpadu, protože těžký topný olej vyrobila, ale také tehdy, jestliže byla původcem ropného odpadu. Na Total International Ltd pak mohou být náklady uvaleny pouze tehdy, byla-li původcem ropného odpadu.

K výběru nositelů nákladů podle článku 15 rámcové směrnice o odpadech na základě zásady „znečišťovatel platí“

116. Dále vyvstává otázka, zda Total France a eventuálně Total International Ltd musí již proto nést náklady na odstranění ropného odpadu, že spadají do okruhu osob uvedených v článku 15 rámcové směrnice o odpadech.

117. Ve skutečnosti vychází Komise patrně z toho, že vůči *všem* osobám uvedeným v článku 15 rámcové směrnice o odpadech lze uplatňovat odpovědnost za náklady na odstranění odpadu. Naproti tomu Spojené království zastávalo na jednání názor, že článek 15 rámcové směrnice o odpadech nezakládá žádnou úpravu odpovědnosti,

118. Soudní dvůr však článku 15 rámcové směrnice o odpadech rozuměl jinak. V rozsudku Van de Walle a další šlo o pohonné hmoty, které unikly z čerpací stanice a znečistily okolní zeminu. Odpovědnou za to je obecně provozovatelka čerpací stanice, která získala pohonné hmoty pro potřeby svého provozu, a tedy byla jejich držitelkou a v rámci své činnosti skladovala pohonné hmoty, když se staly odpadem ve smyslu čl. 1 písm. b) směrnice 75/442<sup>73</sup>. Pouze tehdy, pokud lze výjimečně příčinu špatného stavu uskladňovacích zařízení čerpací stanice a úniku pohonných hmot spatřovat v nedodržení smluvních povinností ropného podniku zásobujícího tuto čerpací stanici nebo v různých jednáních, která jsou způsobila založit odpovědnost tohoto podniku, by bylo možno se domnívat, že v důsledku jednání ropného podniku vznikl jeho činností odpad ve smyslu čl. 1 písm. b) směrnice 75/442. Pak by činností tohoto ropného podniku ve smyslu čl. 1 písm. b) směrnice 75/442 vznikly odpady, a dotčený podnik by proto mohl být považován za držitele těchto odpadů<sup>74</sup>.

119. Náklady by tudíž podle Soudního dvora měl nést ten, kdo odpady vyprodukoval<sup>75</sup>. Osoby uvedené v článku 15 rámcové směrnice o odpadech představují naproti tomu

73 — Rozsudek Van de Walle a další (uvedený v poznámce pod čarou 27, bod 59).

74 — Rozsudek Van de Walle a další (uvedený v poznámce pod čarou 27, bod 60).

75 — Rozsudek Van de Walle a další (uvedený v poznámce pod čarou 27, bod 58).

pouze možný okruh nositelů nákladů, mezi nimiž se podle zásady „znečišťovatel platí“ vyberou ti, kterým se náklady uloží.

120. Takový výklad této zásady jakožto zásady rozdělení nákladů odpovídá jiným jazykovým zněním, která – na rozdíl od znění německého („Verursacher zahlt“ = původce platí – pozn. překladatele) nepoužívají pojem „kauzalita“, nýbrž uvádějí, že „znečišťovatel platí“ (*Polluter pays, pollueur-payeur*). V souladu s tím chápal Soudní dvůr zásadu „znečišťovatel platí“ jako výraz zásady proporcionality, která členské státy – a zákonodárce Společenství – zavazuje, neukládat nikomu náklady, které s ohledem na dané skutečnosti nejsou nezbytné<sup>76</sup>. V konkrétním případě šlo o to, zda smí být zemědělství vedeno k redukci dusičnanů ve větší míře, než odpovídá jeho podílu na celkové produkci. Ve vztahu k právním předpisům o odpadech lze z toho především dovodit, že nikdo nemusí nést náklady na odstranění odpadu, jenž pochází od někoho jiného.

121. Pokud se určitý produkt stane odpadem, je jeho poslední držitel v zásadě původcem odpadu, protože on se produktu zbavuje. Jak uvádí Total, zdá se tedy, že odpovědnost výrobce produktu za náklady na odstranění odpadu – jež je možná podle článku 15 rámcové směrnice o odpadech – odporuje zásadě „znečišťovatel platí“.

122. Nicméně některé právní předpisy o nakládání s odpady ukládají náklady na jejich odstranění zásadně výrobci produktu, který se stal odpadem. Komise odkazuje v této souvislosti na směrnici 2006/66/ES ze dne 6. září 2006 o bateriích a akumulátorech a odpadních bateriích a akumulátorech a o zrušení směrnice 91/157/EHS<sup>77</sup>, jejíž článek 8 stanoví, že výrobci baterií a akumulátorů mají nést náklady na jejich odstranění<sup>78</sup>. Členské státy mohou také podle článku 15 směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/62/ES ze dne 20. prosince 1994 o obalech a obalových odpadech<sup>79</sup> uložit výrobci obalu náklady na likvidaci odpadů podle odpadového práva<sup>80</sup>.

123. Tato právní úprava vychází ze skutečnosti, že článek 15 rámcové směrnice o odpadech, a zejména ani zásada „znečišťovatel platí“, na niž se v tomto článku odkazuje, nepředstavuje žádnou jasnou a konečnou úpravu odpovědnosti za náklady na odstranění odpadu. Zásada „znečišťovatel platí“ by spíše měla být a musí být dále konkretizována. Tento úkol přísluší přednostně zákonodárci.

77 — Úř. věst. L 266, s. 1; Zvl. vyd. 13/10, s. 240.

78 — Podobná právní úprava je obsažena v čl. 5 odst. 4 směrnice 2000/53/ES ze dne 18. září 2000 o vozidlech s ukončenou životností (Úř. věst. L 269, s. 34; Zvl. vyd. 15/05, s. 224) a článek 8 směrnice 2002/96/ES ze dne 27. ledna 2003 o odpadních elektrických a elektronických zařízeních (Úř. věst. L 37, s. 24; Zvl. vyd. 15/07, s. 359).

79 — Úř. věst. L 365, s. 10; Zvl. vyd. 13/13, s. 349.

80 — Usnesení ze dne 16. února 2006, Plato Plastik Robert Frank, (C-26/05, Sb. rozh. s. I-24, bod 34).

76 — Rozsudek ze dne 29. dubna 1999, Standley a další (C-293/97, Recueil, s. I-2603, bod 52).

124. Soudy musí tuto konkretizaci použít, v případě nutnosti vyložit a mimo jiné ji posoudit z hlediska toho, zda respektuje meze zásady „znečišťovatel platí“. Tato zásada je kritériem každého vnitrostátního provedení článku 15 rámcové směrnice o odpadech, zavazuje ale také zákonodárce Společenství, protože je zakotvena v čl. 174 odst. 2 ES jakožto základ politiky v oblasti životního prostředí.

125. Některé v článku 174 ES uvedené cíle a zásady však musí být posouzeny vzájemně. Také použití kritérií je komplexní. Proto se následný soudní přezkum musí nutně omezit na otázku, zda při právní úpravě nedošlo k zjevně nesprávnému posouzení předpokladů použití článku 174 ES<sup>81</sup>.

126. Na tomto pozadí nemůže být rozhodnutí zákonodárce Společenství nebo vnitrostátních zákonodárců uložit výrobci určitého výrobku, od něhož pocházejí odpady, náklady na jejich odstranění v zásadě shledáno závadným. U většiny produktů musí totiž již výrobce vycházet z toho, že se při používání podle jejich určení jednou stanou odpadem. Výrobce se tak produkcí hospodářských statků stává původcem odpadu a je přiměřeně tomu také podle zásady „znečišťovatel platí“ odpovědný.

127. Odpovědnost výrobce za náklady odstranění odpadu má některé výhody. Pokud musí odpovídat za odstranění, potrvá motivace vytvořit produkt tak, aby se dal z hlediska nákladů co možná nejvýhodněji odstranit. To splňuje cíl uložený v čl. 174 odst. 1 třetí odrážce ES, jímž je bojovat za obezřetné a racionální použití přírodních zdrojů, a zásadu zakotvenou v čl. 174 odst. 2 ES, že ohrožení životního prostředí má být odvráceno především u zdroje. Zároveň může výrobce zahrnout náklady na odstranění odpadu do ceny, a tím je přesunout na posledního držitele jakožto vlastního původce odpadu. A konečně tato úprava odstraňuje motivaci pro posledního držitele zbavit se daného produktu nelegálně, aby ušetřil náklady na odstranění odpadu.

128. Zvláštní právní úpravy o odpovědnosti výrobce hovoří ovšem také ve prospěch toho, že zatížení výrobce produktem náklady na odstranění odpadu vyžaduje výslovnou právní úpravu. Popsané výhody nastupují zejména tam, kde výrobce a poslední držitel právní úpravu nákladů na odstranění odpadu znají.

129. Jinak nelze úvahy ohledně odpovědnosti za náklady při využití produktů podle jejich určení přenést neomezeně na odpady, které vzniknou v důsledku mimořádných událostí. Projednávaný případ to znázorňuje: při použití produktu v souladu s jeho určením, tj. při spalování těžkého topného oleje, by byly do ovzduší vypuštěny plynné emise, které podle čl. 2 odst. 1 písm. a) rámcové směrnice o odpadech nespádají do oblasti působnosti právních předpisů o odpadech, a možná také do určité míry pevné odpady. Jejich

81 — Rozsudky ze dne 14. července 1998, Hi-Tech (C-284/95, Recueil, s. I-4301, bod 37), a ze dne 15. prosince 2005, Řecko v. Komise (C-86/03, Sb. rozh. s. I-10979, bod 88), oba se týkají zákonodárce Společenství.

odstranění mohlo být z hlediska nákladů relativně výhodné, protože vznikají v elektrárně, která je právě na toto zařízená. Po úniku těžkého topného oleje a jeho smíchání s vodou a usazeninami vzniká naproti tomu mnohem větší množství odpadů, které mohou být shromážděny a odstraněny pouze s velkými těžkostmi.

130. Riziko vzniku odpadu tohoto druhu nemůže být proto podle zásady „znečišťovatel platí“ přeneseno bez dalšího na výrobce těžkého topného oleje, nýbrž pouze v rozsahu, v němž může mimořádný vznik odpadu ovlivnit.

131. Tím se vysvětluje rozsudek Van de Walle a další: riziko vzniku odpadu v důsledku nehody nese ten, kdo nehodě mohl zabránit. Pouze výjimečně jsou odpovědné další osoby, pokud je jim možné klást k tíži samostatný podíl na zavinění.

K použití na projednávaný případ

132. Pokud by se odpovědnost společností Total za náklady odstranění odpadu posuzovala pouze na základě článku 15 rámcové směrnice o odpadech, vyplývalo by

z předcházejících úvah, že jim jako výrobcům těžkého topného oleje nebo prodávajícím a nájemcům lodi podle článku 15 rámcové směrnice o odpadech musí být uložena povinnost nést náklady na jejich odstranění, pokud je jim k tíži možno přičítat skutečnost, že samy dílem zapříčinily únik těžkého topného oleje.

133. Ustanovení směrnice, jako je článek 15 rámcové směrnice o odpadech, nemůže však samo o sobě zakládat povinnosti jednotlivci, a není tudíž možno se jej, jako takového, vůči němu dovolávat<sup>82</sup>. Povinnosti uvedené v článku 15 mohou být proto vůči společnostem Total uplatněny jen do té míry, v níž nacházejí základ ve francouzském právu.

134. Francouzské právo by se mohlo stavět proti odpovědnosti společností Total. Článek III odst. 4 písm. c) úmluvy o odpovědnosti, který ve Francii platí, vylučuje totiž všechny nároky na náhradu škody vůči nájemci. Výjimky platí jen tehdy, pokud škody způsobené znečištěním vyplývají z jeho osobního konání nebo opomenutí, spáchaného s úmyslem tuto škodu způsobit, nebo v důsledku nedbalosti s vědomím, že by k takové škodě mohlo pravděpodobně dojít. Zda je toto vyloučení odpovědnosti použitelné pro společnosti Total, musí rozhodnout příslušné soudy<sup>83</sup>.

82 — Viz mimo jiné rozsudky ze dne 26. února 1986, Marshall (C-152/84, Recueil, s. 723, bod 48); ze dne 5. října 2004, Pfeiffer a další (C-397/01 až C-403/01, Sb. rozh. s. I-8835, bod 108), a ze dne 7. června 2007, Carp (C-80/06, Sb. rozh. s. I-4473, bod 20).

83 — Rozsudek Tribunal de grande instance de Paris ze dne 16. ledna 2008 (uvedený v poznámce pod čarou 15, s. 235) toto v případě Total S.A. vyloučil.

135. Vyloučení odpovědnosti se ovšem ani v případě, že na vzniku škody mají svůj podíl i osoby mající z dodávky prospěch, nejeví jako neslučitelné s článkem 15 rámcové směrnice o odpadech, nýbrž jako přípustné využití prostoru pro úpravu, který otvírá zásada „znečišťovatel platí“ členským státům při jejím provedení.

136. Úmluva o odpovědnosti a úmluva o fondu upřesňují rozdělení odpovědnosti za náklady při ropných neštěstích na moři. Směrování odpovědnosti za náklady na odstranění odpadu k vlastníkově lodi zavedené úmluvou o odpovědnosti odpovídá zásadě „znečišťovatel platí“. Vlastník lodi je při nehodách zpravidla odpovědný za to, že se náklad jeho lodi stal odpadem, protože nese odpovědnost za řízení a stav lodi, kterou provozuje nebo nechává provozovat. Pro určité případy, v nichž je za škody odpovědná třetí osoba, stanoví čl. III odst. 2 a 3 osvobození od odpovědnosti vlastníka lodi. Tato forma odpovědnosti odpovídá Soudním dvorem konstatované odpovědnosti provozovatelky čerpací stanice za pohonné hmoty, které unikly z uskladňovacích zařízení čerpací stanice do okolní půdy<sup>84</sup>.

137. Překážky, provázející směrování odpovědnosti, pro nároky vůči třetím osobám podle čl. III odst. 4 úmluvy o odpovědnosti, zejména podle písm. c) vůči nájemci, jsou slučitelné se zásadou „znečišťovatel platí“. Jednak mohou být tyto osoby vzaty v potaz

přímo při přísnější odpovědnosti, totiž pokud škoda způsobená znečištěním vyplývá z jejich osobního konání nebo opomenutí, spáchaného s úmyslem tuto škodu způsobit, nebo v důsledku nedbalosti s vědomím, že by k takové škodě mohlo pravděpodobně dojít. Dále pak může od nich vlastník podle čl. III odst. 5 úmluvy o odpovědnosti vyžadovat zpětnou úhradu. Tím je zajištěno, že také těmto osobám mohou být podle zásady „znečišťovatel platí“ uloženy náklady na odstranění odpadu za jejich spolupříspěv. Takový nárok by bylo třeba přezkoumat zejména tehdy, pokud jsou společnosti Total částečně nebo plně odpovědné za nehodu lodi, jak shledal Tribunal de grande instance<sup>85</sup> a jak považují za možné také Komise a Francie.

138. Odpovědnost vlastníka lodi je ovšem podle článku V úmluvy o odpovědnosti omezena tehdy, pokud se neprokáže, že škoda způsobená znečištěním vyplývá z jeho osobního konání nebo opomenutí, spáchaného s úmyslem tuto škodu způsobit, nebo v důsledku nedbalosti s vědomím, že by k takové škodě mohlo pravděpodobně dojít. Pokud se toto omezení odpovědnosti uplatní, budou jednotlivé nároky podle čl. V odst. 4 vlastníkem lodi uspokojeny pouze *pro rata*, tedy částečně. To se může zpočátku jevit jako prolomení zásady „znečišťovatel platí“.

84 — Rozsudek Van de Walle a další (uvedený v poznámce pod čarou 27, bod 59).

85 — Rozsudek Tribunal de grande instance de Paris ze dne 16. ledna 2008 (uvedený v poznámce pod čarou 15, s. 228).

139. Omezená odpovědnost vlastníka lodi je však podle úmluvy o fondu doplněna odpovědností fondu pro náhradu škod způsobených ropným znečištěním. Fond je podle článku 12 úmluvy o fondu financován těmi, jimž bude námořní dopravou dodáváno velké množství ropy nebo těžkého topného oleje. Tyto podniky dávají svou poptávkou podnět k přepravě ropy, zakládající riziko ropných nehod na moři. Také jim mohou být tedy podle zásady „znečišťovatel platí“ přičítány náklady na odstranění ropných odpadů, které vznikají při ropných neštěstích. Odpovědnost fondu je v případě válečných škod podle čl. 4 odst. 2 úmluvy o fondu vyloučena a může být při podílu samotného poškozeného na vzniku škody podle odstavce 3 tohoto článku omezena. Jinak zůstává podle článku 9 úmluvy o fondu možnost také u nákladů, které fond převezme, požadovat zpětnou úhradu od ostatních odpovědných. V souladu s tím podal fond v projednávaném případě preventivně žalobu proti různým osobám, mimo jiné zejména proti zde zúčastněným společností Total<sup>86</sup>.

140. Odpovědnost fondu je rovněž omezená. Toto omezení odpovědnosti může vést k tomu, že ani vlastník lodi, ani fond neponesou části nákladů na odstranění odpadů ze škod způsobených ropným znečištěním na moři. Tyto zbývající náklady půjdou proto k tíži státu, tedy všech daňových poplatníků,

nebo k tíži určitých osob, vůči nimž mohou být náklady podle vnitrostátního práva rovněž uplatněny.

141. Zatížení jednotlivce náklady na odstranění odpadů, které nezpůsobil, by bylo neslučitelné se zásadou „znečišťovatel platí“<sup>87</sup>. Dotčené osoby se mohou proti takovému požadavku státních orgánů v souladu s článkem 15 rámcové směrnice o odpadech ohradit.

142. Zatížení veřejnosti zbývajících náklady na odstranění je naproti tomu se zásadou „znečišťovatel platí“ ve smyslu článku 15 rámcové směrnice o odpadech slučitelná. Veřejnost bude alespoň počítat s odpovídajícími riziky, neboť státy připouštějí rizikovou přepravu ropy po moři. Zároveň státy prostřednictvím požadavků uvedených v Marpol 73/78<sup>88</sup> zaručují minimální standard bezpečnosti lodi. Veřejnost má z této přepravy prospěch, poněvadž zabezpečuje zásobování požadovaným zdrojem energie. Bez poptávky po ropných produktech by neexistovala jejich přeprava. Tímto je ospravedlněno počínání, kdy je veřejnosti přičítán podíl na způsobených ropných nehodách a na riziku.

86 — Sdělení ředitele Mezinárodního fondu pro náhradu škod způsobených ropným znečištěním 92FUND/EXC.33/5 ze dne 4. května 2006, [http://www.iopcfund-docs.org/ds/pdf/92exc33-5\\_e.pdf](http://www.iopcfund-docs.org/ds/pdf/92exc33-5_e.pdf), s. 5 a násl.

87 — Viz výše, bod 120.

88 — Mezinárodní úmluva o zabránění znečišťování z lodí z roku 1973, ve znění protokolu z roku 1978 (Recueil des traités des Nations unies/UN Treaty Series, svazek 1341, č. 22484).

143. Úmluva o odpovědnosti a úmluva o fondu ukazují, že smluvní státy, včetně téměř všech členských států, považují omezení odpovědnosti za přiměřené a počítají s rizikem, že budou muset nést další náklady. Pokud ropné škody překročí meze odpovědnosti vlastníka lodi a fondu, mohou být totiž sotva zvládnuty ještě pomocí prostředků soukromých aktérů. Také další řešení prostřednictvím pojištění se jeví jako nepravděpodobná.

146. Proto je tedy s článkem 15 rámcové směrnice o odpadech a se zásadou „znečišťovatel platí“ zakotvenou v tomto článku slučitelné jednak, je-li odpovědnost za ropná neštěstí na moři směřována v souladu s úmluvou o odpovědnosti a úmluvou o fondu na vlastníka lodi a fond pro náhradu škod způsobených ropným znečištěním, a jednak, je-li odpovědnost co do výše omezena. Takový výsledek odpovídá povinnosti vyvarovat se při výkladu práva Společenství v rámci možností rozporu s úmluvou o odpovědnosti<sup>90</sup>.

144. Odpovědnost vlastníka lodi a doplnění fondu navíc nejsou vázány na zavinění. Existuje tedy poměrně vysoká pravděpodobnost, že škody způsobené ropným znečištěním budou zcela nebo alespoň zčásti pokryty.

145. To platí tím spíše poté, co v roce 2005 vstoupil v platnost Dodatkový protokol k úmluvě o fondu<sup>89</sup>, jímž byl založen rovněž dovozci ropy financovaný doplňkový fond pro náhradu škod způsobených ropným znečištěním, který částku odpovědnosti značně zvýšil.

147. Na třetí otázku je tedy třeba odpovědět, že výrobci těžkého topného oleje nebo prodejci či přepravci podle článku 15 rámcové směrnice o odpadech mohou být po nehodě lodi uloženy k úhradě náklady na odstranění ropných odpadů, pokud je jim možno přičíst k tíži podíl na úniku těžkého topného oleje. S tímto ustanovením je však rovněž slučitelné, je-li tato odpovědnost výrobce těžkého topného oleje nebo prodejce či přepravce podle pravidel úmluvy o odpovědnosti a úmluvy o fondu omezena.

89 — Uveřejněn v Úř. věst. 2004, L 78, s. 24. Podle fondu, <http://www.iopcfund.org/92members.htm#suppfund>, ratifikovaly Protokol vedle dalších čtyř států Belgie, Dánsko, Německo, Řecko, Španělsko, Francie, Irsko, Itálie, Lotyšsko, Litva, Nizozemsko, Portugalsko, Slovinsko, Finsko, Švédsko a Spojené království a ke dni 30. března 2008 se připojí Maďarsko.

90 — Viz výše, bod 99 a násl.

## V – Závěry

148. Navrhuji tedy Soudnímu dvoru, aby na žádost o rozhodnutí o předběžné otázce odpověděl takto:

- „1. Těžký topný olej, jakožto výrobek vzešlý z procesu rafinace, který odpovídá specifikacím uživatele, je určen výrobcem k prodeji jako palivo a je uveden ve směrnici Rady 68/414/EHS ze dne 20. prosince 1968, kterou se členským státům EHS ukládá povinnost udržovat minimální zásoby ropy a/nebo ropných produktů, nelze považovat za odpad ve smyslu článku 1 směrnice Rady 75/442/EHS ze dne 15. července 1975 o odpadech.
2. Těžký topný olej je odpadem ve smyslu směrnice 75/442, pokud během havárie tankeru vyteče a smísí se s vodou a usazeninami.
3. Výrobci těžkého topného oleje nebo prodejci či přepravci mohou být podle článku 15 směrnice 75/442 po nehodě lodi uloženy k úhradě náklady na odstranění ropných odpadů, pokud je jim možno přičíst k tíži podíl na úniku těžkého topného oleje. S tímto ustanovením je však rovněž slučitelné, je-li tato odpovědnost výrobce těžkého topného oleje nebo prodejce či přepravce omezena podle pravidel Mezinárodní úmluvy o občanskoprávní odpovědnosti za škody způsobené ropným znečištěním ze dne 29. listopadu 1969, ve znění Protokolu z roku 1992, a Mezinárodní úmluvy o zřízení Mezinárodního fondu pro náhradu škod způsobených ropným znečištěním z roku 1971, ve znění protokolu z roku 1992.“